

ΕΝΟΤΗΤΑ 1^η

A. Ερωτήσεις κατανόησης

1. Ο κοινός νοηματικός άξονας των δύο κειμένων είναι ο ρατσισμός απέναντι στη διαφορετικότητα οποιασδήποτε μορφής.

Το πρόβλημα που αναδεικνύεται είναι οι διαφορετικές εκφάνσεις του ρατσισμού.

2. Η ενδυμασία της γυναίκας απηχεί ποικίλα στερεότυπα θρησκευτικά, πολιτισμικά, κοινωνικά και φυλετικά. Η γυναίκα σήμερα προσπαθεί να «ανακαλύψει» τον εαυτό της, να διαμορφώσει την προσωπικότητά της και να «επαναδιαπραγματευτεί» τη θέση της μέσα σε μια πολυσύνθετη ταχύτατα εξελισσόμενη κοινωνική πραγματικότητα, απαρνούμενη τον ρόλο και την ταυτότητα που της είχε δοθεί από τον άντρα στο παρελθόν.

3. Τα κύρια χαρακτηριστικά της συμπεριφοράς των καθηγητών απέναντι στους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες είναι η μετάθεση του προβλήματος σε ειδικούς εκπαιδευτικούς ή σε ειδικές σχολικές μονάδες. Επίσης, είναι η εκδήλωση ρατσιστικής συμπεριφοράς απέναντί τους διακρίνοντάς τους από τους άλλους ακόμη και με την καλλιέργεια αισθημάτων φιλανθρωπίας. Επιπλέον, είναι η άρνηση βοήθειας στο πλαίσιο της τάξης την ώρα της διδασκαλίας, ώστε να ακολουθήσουν τον ρυθμό του μαθήματος και του συνόλου, ενδεχομένως πυροδοτώντας με αυτή τη συμπεριφορά την υποτιμητική στάση των συμμαθητών τους απέναντί τους.

4. Τα αίτια του ρατσισμού είναι ποικίλα. Η έλλειψη ανθρωπιστικής παιδείας εγκλωβίζει το άτομο σε προκαταλήψεις και δεισιδαιμονίες του παρελθόντος και σε κακώς νοούμενη αντίληψη της Ιστορίας. Τον κάνει επιρρεπή σε οποιασδήποτε φύσεως ή προελεύσεως προπαγάνδα αφού αμβλύνει την κρίση του και γαλουχεί τα κατώτερα ένστικτα όπως αυτό της υπεροχής και διάκρισης έναντι του άλλου ομοίως και της απληστίας που οδηγεί στην εκμετάλλευση του συνανθρώπου «δικαιολογώντας τη» με ρατσιστικές «κορώνες».

5. Οι άνθρωποι οφείλουν να διακατέχονται από το ανθρωπιστικό ιδεώδες, γιατί ζουν σε μια πλουραλιστική κοινωνία στην οποία συνυπάρχουν πολλοί διαφορετικοί πολιτισμοί, οι οποίοι δεν είναι πλέον απομονωμένοι λόγω της τεχνολογικής ανάπτυξης που έχει καταργήσει τα σύνορα των χωρών και εξαιτίας των τεραστίων πληθυσμιακών μετακινήσεων που λαμβάνουν χώρα σε όλον τον πλανήτη.

Τίτλος: «πᾶς μή'Ελλην βάρβαρος;»

B. Ασκήσεις επεξεργασίας κειμένου

1.

- **Ερωτηματικό:** Έμφαση σε ρητορικές ερωτήσεις και ειρωνεία.
- **Παρένθεση:** επεξηγεί, συμπληρώνει, αποσαφηνίζει, αιτιολογεί, ερμηνεύει όσα προηγήθηκαν.
- **Αποσιωπητικά:** Ειρωνεία, έκφραση αποδοκιμασίας και αγανάκτησης για τα συμβαίνοντα.

2.

- **Ενώ:** αντίθεση
- **Αλλά:** αντίθεση
- **Επομένως:** συμπέρασμα
- **Λοιπόν:** συμπέρασμα

3.

- **Θεματική πρόταση:** «Η νομοθετική απαγόρευση της μαντίλας ... τις τιμωρεί».
- **Λεπτομέρειες:** «Όσο περισσότερο το κράτος ... έχουν ελάχιστη σχέση με την πίστη».
- **Κατακλείδα:** «Θεωρώ ότι ... ανάμεσα στα φύλα».
- **Τρόπος ανάπτυξης παραγράφου:** Συνδυασμός μεθόδων με αίτιο-αποτέλεσμα, αιτιολόγηση και παραδείγματα.

4. Η σύνταξη είναι ενεργητική.

Μετατροπή σύνταξης σε παθητική

Στην πραγματικότητα οι μαθήτριες δεν προστατεύονται, τιμωρούνται από τη νομοθετική απαγόρευση της μαντίλας στα δημόσια σχολεία της Γαλλίας.

Γ. Ασκήσεις λεξιλογίου

1.

- Πληθαίνουν: πολλαπλασιάζονται
- Επιλέγουν: προτιμούν
- Συνέπειες: επιπτώσεις
- Ταυτόχρονα: συγχρόνως
- Ρίζες: αιτίες
- Χρειάζεται: επιβάλλεται
- Συνεχής: διαρκής
- Ρέπουν: τείνουν
- Ολοκληρωτισμό: απολυταρχία
- Πεποιθήσεις: απόψεις

2.

- Επί + λέγω: λογοπαίγνιο
- Από + δέχομαι: παραδοχή
- Από + αγορεύω: ποτοαπαγόρευση
- Συν + μετά + έχω: παροχή
- Συν + περί + φέρω: διαφορά

3.

- Κ: Η μεγαλύτερη πεδινή έκταση της χώρας **καλλιεργείται** επισταμένως.
- Μ: Στον νέο πρέπει να **καλλιεργείται** ο αξιακός κώδικας της κοινωνίας μας από τους φορείς αγωγής.
- Κ: Η μπαταρία του αυτοκινήτου είναι πρόσφατα **φορτισμένη**.
- Μ: Η ατμόσφαιρα ήταν **φορτισμένη** κατά τη διάρκεια του προεκλογικού αγώνα.
- Κ: Οι **ετικέτες** των προϊόντων πρέπει να αναγράφουν τις απαραίτητες πληροφορίες για το προϊόν σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία.

- Μ: Οι καθηγητές συνηθίζουν να βάζουν **ετικέτες** στους μαθητές αναλόγως της συμπεριφοράς τους.
- Κ: Η υψηλή συγκέντρωση φυτοφαρμάκων **δηλητηριάζει** τις τροφές.
- Μ: Τη σχέση γονέων – παιδιών **δηλητηριάζει** η έλλειψη διαλόγου.
- Κ: Να **ξηλώνετε** ένα κτήριο από τα φθαρμένα υλικά, αν θέλετε η ανακαίνιση να είναι πλήρης.
- Μ: Να **ξηλώνετε** οποιαδήποτε μορφή προκατάληψης αν επιθυμείτε να κερδίσετε ένα μεγαλύτερο κομμάτι ελευθερίας.

Δ. Παραγωγή λόγου

Επικοινωνιακό πλαίσιο: άρθρο στην ιστοσελίδα του σχολείου σας.

Τίτλος, ύφος οικείο, χρήση: α´ β´ γ´ πρόσωπου.

Διερεύνηση θέματος:

Z1: περιστατικά ρατσιστικής συμπεριφοράς

Z2: επιπτώσεις για το άτομο και την κοινωνία

Τίτλος: Διαφορετικότητα: η ομορφιά του «συνόλου»

Πρόλογος

Ο Ρατσισμός συγχωνεύει τις κρατικές, εθνικές, γλωσσικές, θρησκευτικές και φυλετικές ομάδες σ' ένα αμάγαλμα και αποδίδει τις υποτιθέμενες κατωτερότητες του αμαγάλματος αυτού σε μόνη τη ράτσα. Ο ρατσισμός διαβεβαιώνει ότι η ανισότητα είναι απόλυτη και άμεση, δηλ. ότι η ράτσα είναι εγγενώς, από τη φύση της, ανώτερη ή κατώτερη σε σύγκριση με άλλες ράτσες και αυτό τελείως ανεξάρτητα από τις φυσικές συνθήκες του περιβάλλοντος και των κοινωνικών συντελεστών.

Z1.

- Διακρίσεις μεταξύ των φυλών.
- Εθνικισμός. Υποστήριξη της απόλυτης καθαρότητας ενός έθνους, διάκριση και υπεροχή του σε σχέση με άλλα.
- Μεροληπτική αντιμετώπιση των ανθρώπων του τρίτου κόσμου. Θεωρούνται φυσικά και πνευματικά κατώτεροι.
- Αναβίωση εθνικιστικών θεωριών όπως αυτή του Ναζισμού.
- Αλαζονική και απάνθρωπη συμπεριφορά πολλών ανθρώπων απέναντι σε αυτούς που διαθέτουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ή έχουν προβλήματα όπως ομοφυλόφιλοι, ασθενείς με AIDS, ναρκομανείς, πρώην φυλακισμένοι κτλ.
- Διακρίσεις εις βάρος της γυναίκας, θεωρείται ακόμη και σήμερα υποδεέστερη του άνδρα.

Z2.

- Υπονόμευση της ειρήνης. Φόβος για την έκρηξη ενός παγκοσμίου πολέμου.
- Τίθεται σε κίνδυνο η υπόσταση του έθνους ή υπάρχει ο κίνδυνος πολέμου με το διπλανό έθνος - κράτος.
- Περιθωριοποίηση ατόμων ή κοινωνικών ομάδων.
- Παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Χάνεται ο σεβασμός για την ανθρώπινη ύπαρξη.
- Κοινωνικές συγκρούσεις και αναταραχές.
- Έξαρση της βίας και της εγκληματικότητας.
- Έλλειψη συνεργασίας και αλληλεγγύης μεταξύ των πολιτών.
- Φόβος και καχυποψία ανάμεσα στους ανθρώπους. Υπονομεύονται οι διαπροσωπικές σχέσεις.
- Η δημοκρατία διακυβεύεται.
- Υποβάθμιση του επιπέδου διαβίωσης των αδικομένων φυλετικών μειονοτήτων.

Επίλογος

Τελικό συμπέρασμα

ΕΝΟΤΗΤΑ 2^η

A. Ερωτήσεις κατανόησης

1. «Απόγνωση ή Ελπίδα;»

2. Επιπτώσεις του πολέμου

- Στον υλικό τομέα: εξασθένηση της οικονομίας. Τεράστιες υλικές ζημιές.
- Αποδεκατίζεται η ανθρωπότητα (βίαιοι θάνατοι, θάνατοι από επιδημίες, λιμούς...).
- Ο πόλεμος αφήνει ανάπηρους και ψυχικά ασθενείς.
- Στον πνευματικό τομέα: Προκαλεί στασιμότητα και οπισθοδρόμηση του πολιτισμού. Η παιδεία στη στενή της έννοια (σχολεία) και στην ευρύτερη (γράμματα - τέχνες) παραμελείται.
- Στον ηθικό - ψυχικό τομέα: Ο πόλεμος απανθρωποιεί τον άνθρωπο. Αποδυναμώνει τις αξίες της ζωής, υποβαθμίζει τον παραδεκτό ηθικό κώδικα, δημιουργεί αιτίες και εστίες ανηθικότητας. Προκαλεί αβεβαιότητα, ανασφάλεια, φόβους, αγωνία.

3. Προσφώνηση: Αγαπητοί συμμαθητές

Ως τρόποι παγίωσης της ειρήνης θα μπορούσαν να αναφερθούν:

- Η καταπολέμηση των αιτίων που προκαλούν τον πόλεμο όπως η άνιση κατανομή του πλούτου μεταξύ των χωρών και ο αποκλεισμός από την πρόσβαση στα επιστημονικά επιτεύγματα της ανθρωπότητας.
- Σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όπως καταγράφονται στη «Χάρτα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων» του ΟΗΕ.
- Προσπάθεια για καλύτερη παιδεία, γιατί μόνο μέσω αυτής θα διαπαιδαγωγηθούν οι νέοι σωστά έτσι ώστε να εξασφαλιστεί η ειρήνη. Η παιδεία καλλιεργεί την κριτική, τον προβληματισμό και αποκλείει τον φανατισμό.
- Δραστηριοποίηση της κοινής γνώμης με την άσκηση πίεσης στις κυβερνήσεις τους για τη σωστή λήψη αποφάσεων προς την κατεύθυνση της ειρήνης.
- Οι κυβερνήσεις να είναι ανεξάρτητες από τα μεγάλα οικονομικά συμφέροντα, να απαλλαγούν από τον εθνικισμό, να λογοδοτούν στο λαό, να συνάψουν συμφωνίες ειρήνης με άλλες χώρες.
- Οι λαοί να συνειδητοποιήσουν τη δύναμή τους και να διαδηλώσουν υπέρ της ειρήνης και κατά των πυρηνικών.

- Να αναπτύσσουν σχέσεις φιλίας με άλλους λαούς μέσω του αθλητισμού, της τέχνης και του τουρισμού.

4. Στον πόλεμο συμβαίνει το εξής παράδοξο, που ανατρέπει τη φυσιολογική πορεία των πραγμάτων: οι γονείς να θάβουν τα παιδιά τους, επειδή οι νεότεροι στρατεύονται, οπότε αυξάνει το ποσοστό της θνησιμότητας σε αυτή την ηλικιακή ομάδα. Αντίθετα, τον καιρό της ειρήνης τα παιδιά θάβουν τους γονείς τους, γιατί οι τελευταίοι λόγω ηλικιακού προβαδίσματος συνήθως πεθαίνουν πρώτοι.

5. Ο πίνακας περιγράφει την απανθρωπιά, τη βιαιότητα και την απόγνωση του πολέμου. Πηγή έμπνευσης αποτέλεσε ο βομβαρδισμός της κωμόπολης Γκερνίκα της χώρας των Βάσκων κατά τη διάρκεια του ισπανικού εμφυλίου πολέμου από γερμανικά αεροπλάνα στις 26 Απριλίου 1937.

Θεωρείται εμβληματικός, γιατί το αντιπολεμικό μήνυμα που περνάει καθίσταται πανίσχυρο και έχει τεράστια απήχηση στο παγκόσμιο κοινό, επειδή η φρίκη του πολέμου ξεκάθαρα παρουσιάζεται με τα διαμελισμένα ζώα και τις γυναίκες που ουρλιάζουν κρατώντας νεκρά μωρά στην αγκαλιά τους. Η αφαίρεση του χρώματος και του ανάγλυφου, η κυριαρχία του γκρι και του άσπρου- μαύρου διατρανώνουν την απουσία της ζωής με την ταυτόχρονα βίαιη διακοπή του χρόνου.

Β. Ασκήσεις επεξεργασίας κειμένου

1. Η **κύρια πρόταση**: «Η καλύτερη γνωριμία των λαών μέσω των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας θα έχει ως αποτέλεσμα την κατάρρευση των στερεοτύπων» και η **κύρια πρόταση**: «ενώ η καταπολέμηση του φανατισμού και της μισαλλοδοξίας μέσω της εκπαίδευσης θα δημιουργήσει πολίτες» συνδέονται μεταξύ τους με τον αντιθετικό σύνδεσμο: «ενώ» (παρατακτική σύνδεση).

Η δευτερεύουσα αναφορική ονομαστική πρόταση: «που θα απαρνηθούν τον πόλεμο» συνδέεται υποτακτικά με την κύρια πρόταση: «ενώ η καταπολέμηση του φανατισμού και της μισαλλοδοξίας μέσω της εκπαίδευσης θα δημιουργήσει πολίτες» μέσω της αναφορικής αντωνυμίας «που».

2.

- **«που εξαφανίζει»**: δευτερεύουσα ονομαστική αναφορική πρόταση, παραθετική. Εκφέρεται με οριστική «εξαφανίζει», γιατί δηλώνει πραγματικό γεγονός. Λειτουργεί ως επιθετικός προσδιορισμός στη λέξη «πόλεμος» της προηγούμενης πρότασης.
- **«(που) νεκρώνει καθετί»**: δευτερεύουσα ονομαστική αναφορική πρόταση, παραθετική. Εκφέρεται με οριστική «νεκρώνει», γιατί δηλώνει πραγματικό γεγονός. Λειτουργεί ως επιθετικός προσδιορισμός στη λέξη «πόλεμος» της προηγούμενης πρότασης.
- **«που με μόχθο δημιουργεί η ανθρωπότητα στην πορεία της»**: δευτερεύουσα ονομαστική αναφορική πρόταση, προσδιοριστική. Εκφέρεται με οριστική «δημιουργεί», γιατί δηλώνει πραγματικό γεγονός. Λειτουργεί ως επιθετικός προσδιορισμός στη λέξη «καθετί» της προηγούμενης πρότασης.
- **«που βάζει τροχοπέδη στην ανάπτυξη των τεχνών και της εσωτερικής καλλιέργειας του ανθρώπου»**: δευτερεύουσα ονομαστική αναφορική πρόταση, παραθετική. Εκφέρεται με οριστική «βάζει», γιατί δηλώνει πραγματικό γεγονός. Λειτουργεί ως επιθετικός προσδιορισμός στη λέξη «πόλεμος» της προηγούμενης πρότασης, που εννοείται.
- **«που απομένουν μαζί με τα πτώματα και τα ερείπια»**: δευτερεύουσα ονομαστική αναφορική πρόταση, προσδιοριστική. Εκφέρεται με οριστική «απομένουν», γιατί δηλώνει πραγματικό γεγονός. Λειτουργεί ως επιθετικός προσδιορισμός στη λέξη «τα μόνα» της προηγούμενης πρότασης.

3. Οι παράγραφοι συνδέονται με τη διαρθρωτική λέξη: «**επίσης**» που δηλώνει προσθήκη, γιατί η πρώτη παράγραφος αναφέρεται στους τρόπους παγίωσης της ειρήνης και η δεύτερη προσθέτει κάποιους επιπλέον.

4. Η λειτουργία της γλώσσας του αποσπάσματος είναι μεταφορική.

Κυριολεκτική απόδοση:

Η ειρήνη καταπολεμά τις επιπτώσεις του πολέμου, απομακρύνει τον θάνατο, παρηγορεί, αγαλλιάζει την ψυχή, ελαττώνει τον πόνο και κάνει τους ανθρώπους ευτυχισμένους. Στην ειρήνη οι άνθρωποι κοιμούνται ήσυχoi, γιατί αυτή υπερτερεί όλων των αγαθών και κατά τη διάρκειά της η ζωή γεννιέται και διασφαλίζεται. Τα θετικά της ειρήνης είναι η οικονομική ανάκαμψη, η ευημερία, η αναγέννηση, η ελπίδα και η δημιουργία.

Γ. Ασκήσεις λεξιλογίου

1. Ρηματικά σύνολα:

- Προκαλούν πόνο
- Λειτουργούν τα δικαστήρια
- Θεωρεί λάθος
- Φρονούν ότι θα πρέπει να γίνει η ψηφοφορία
- Προβάλλει το επιχείρημα
- Επισπεύστηκε η διαδικασία
- Καθιστούν πασιφανές το αποτέλεσμα

2. Ονοματικά σύνολα:

- Κίνημα αντιπολεμικό
- Αναγκαιότητα ειρήνης
- Μορφή εμβληματική
- Διασφάλιση συνόρων
- Πρόοδος επιστημονική
- Αφύπνιση λαών
- Ενδυνάμωση σώματος

3. Αντώνυμα:

- Αποδυνάμωση
- Ίση
- Ύπνωση
- Επιβεβαιώσουν
- Ζωντανεύει
- Ανισορροπία

Δ. Παραγωγή λόγου

Επικοινωνιακό πλαίσιο: Ομιλία.

Ύφος: πηγαίο, ανεπιτήδευτο. Χρήση: α' β' γ' προσώπου

Προσφώνηση: Αγαπητοί έφηβοι βουλευτές

Αποφώνηση: Σας ευχαριστώ.

Διερεύνηση θέματος: Z1: 2§

Z2: 2§

Πρόλογος: Σύντομη αναφορά στην αναγκαιότητα παγίωσης της ειρήνης στον κόσμο.

Κ.Μ. Z1:

Επιπτώσεις πολέμου στο άτομο.

- Ψυχολογικά προβλήματα.
- Απώλεια αγαπημένων προσώπων.
- Διακύβευση μέλλοντος.
- Παραβίαση ατομικών δικαιωμάτων.
- Απειλή ζωής.
- Ηθικός αμοραλισμός.

Επιπτώσεις πολέμου στην κοινωνία.

- Η φύση καταστρέφεται ανεπανόρθωτα.
- Οικονομική καταστροφή.
- Καταστροφή υποδομών.
- Η δημοκρατία καταλύεται.
- Απανθρωποίηση.
- Εθνικός διχασμός.
- Μετακινήσεις πληθυσμών.

Z2:

Τρόποι κινητοποίησης των νέων

- Πορείες, διαδηλώσεις.
- Επικοινωνία και οργάνωση των νέων μέσω διαδικτύου.
- Άσκηση πίεσης στους πολιτικούς μέσω κομματικών νεολαιών.
- Παραστάσεις σε διεθνείς οργανισμούς.
- Κινητοποίηση των πολιτών μέσω της τέχνης και του αθλητισμού.
- Να ασκήσουν πίεση στις κυβερνήσεις τους ώστε να αρχίσουν τον διάλογο με τις χώρες που βρίσκονται σε διένεξη και να συνάψουν συμφωνίες ειρήνης μαζί τους.

Επίλογος: Τελικό συμπέρασμα

Επιμέλεια: Ντούλα Ελένη